

XXIV Интернационални научни симпозијум
Стратегијски менаџмент и системи подршке одлучивању у
стратегијском менаџменту

17. мај 2019, Суботица, Република Србија

Мирела Митрашевић

Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије Бијељина
Бијељина, Босна и Херцеговина

Срђан Лалић

Универзитет у Источном Сарајеву
Економски факултет Брчко
Брчко, Босна и Херцеговина

ИЗАЗОВИ ПРИМЕНЕ МСФИ 17 НА ТРЖИШТУ ОСИГУРАЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Апстракт: Предмет овог рада су неопходне претпоставке које осигуравајуће компаније требају да задовоље како би своје пословање ускладиле са захтевима Међународног стандарда финансијског извештавања 17 – Уговори о осигурању (МСФИ17), и биле спремне да га примењују од момента ступања на снагу 1.1.2021. године. У раду ће бити анализирано које измене уводи овај стандард у односу на постојећи Међународни стандард финансијског извештавања 4, као и рачуноводствену праксу компанија које послују на тржишту осигурања Босне и Херцеговине. Посебна пажња у раду ће бити посвећена моделима за вредновање обавеза осигурања које овај стандард дефинише. Циљ рада је да се на бази публикованих истраживања која се баве проблематиком примене МСФИ 17 и његовом компатибилношћу са Солвентност II регулаторним оквиром, који се у земљама Европске Уније примењује почевши 1.1.2016. године, уважавајући специфичности тржишта осигурања у Босни и Херцеговини, прикажу очекивани ефекти које би примена овог стандарда имала на пословање осигуравајућих компанија. Имајући у виду да за квантификовање трошкова и користи од увођења новог стандарда не постоје поуздане технике и да ће стварни ефекти бити познати тек након имплементације нових захтева дефинисаних стандардом, анализа очекиваних ефеката приказаних у раду је квалитативна.

Кључне речи: модели вредновања, текућа процена будућих новчаних токова, дисконтовање, додаток за ризик, уговорена маргина услуга, изазови имплементације

THE CHALLENGES OF APPLYING IFRS 17 TO THE INSURANCE MARKET OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The subject of this paper are the necessary assumptions that insurance companies should satisfy in order to align their operations with the requirements of the International Financial Reporting Standard 17-Insurance Contracts (IFRS 17) and be ready to apply it from the moment of entry into force on 1.1.2021. years. The paper will analyze which changes are being introduced by this standard in comparison to the existing International Financial Reporting Standard 4, as well as the accounting practice of companies operating in the insurance market of Bosnia and Herzegovina. Particular attention will be paid to models for valuation of insurance obligations that this standard defines. The aim of the study is to show the expected effects of this standard on the business dealings of insurance companies, on the basis of published research dealing with the application of IFRS 17 and its compatibility with the Solvency II regulatory framework, which is applied in the countries of the European Union starting January 1, 2016, taking into account the specifics of the insurance market in Bosnia and Herzegovina. Bearing in mind that for the quantification of costs and benefits from the introduction of the new standard there are no reliable techniques and that

the actual effects will be known only after the implementation of the new requirements defined by the standards, the analysis of the expected effects shown in the work is qualitative.

Key words: valuation models, current estimates of future cash flows, discounting, risk premium, contracted margin of services, implementation challenges

1. УВОД

Увођење Међународног стандарда финансијског извештавања 17 (МСФИ 17) чији предмет су уговори осигурања, чак и за европске земље које су од 1. јануара 2016. године почеле да примењују Солвентност II, као нови концепт процене адекватности капитала заснован на тржишном вредновању актива и обавеза, представља велики изазов. Имајући у виду да је планирано да се са применом стандарда отпочне 1.1.2021. године, односно за непуне две године и да на тржишту осигурања Босне и Херцеговине тренутно не постоје званичне иницијативе за процену очекиваних ефеката у примени овог стандарда, наш циљ је био не само да актуелизујемо наведени проблем и него и да на бази података којима располажемо укажемо на потенцијалне проблеме са којима се могу суочити домаће осигуравајуће компаније у примени овог стандарда.

У овом раду ће најпре бити приказане карактеристике тренутно важећег Међународног стандарда финансијског извештавања 4 (МСФИ 4), који се односи на уговоре о осигурању, као и разлози који су довели до активности на изради новог стандарда. У другом делу рада ће бити приказане основне карактеристике три приступа мерења различитих врста уговора осигурања: приступ алокације премије, приступ заснован на варијабилним накнадама и општи модел. Трећи део рада ће се бавити неопходним променама у процесима које осигуравајуће компаније које послују на територији Босне и Херцеговине морају спровести да би примениле МСФИ 17. У овом делу ће бити приказане и упоређене кључне карактеристике МСФИ 17 и Солвентност II, како би се донео закључак у којој мери ће осигуравачи који су у режиму Солвентност II бити у повољнијем положају у односу на осигураваче у Босни и Херцеговини с аспекта напора и трошкова у погледу увођења МСФИ 17. Последњи део рада ће се бавити очекиваним ефектима примене МСФИ 17. Закључци ће бити донешени поређењем истраживања које је спровео Одбор за међународне рачуноводствене стандарде и одређених карактеристика осигуравајућих компанија на територији Босне и Херцеговине и прописа који регулишу њихово пословање. На крају рада биће дате препоруке за даља истраживања.

2. ИСТОРИЈА ПРОЈЕКТА ИЗРАДЕ МЕЂУНАРОДНОГ СТАНДАРДА ФИНАНСИЈСКОГ ИЗВЕШТАВАЊА КОЈИ ОБУХВАТА УГОВОРЕ О ОСИГУРАЊУ

Пројекат на изради међународног стандарда финансијског извештавања који обухвата уговоре о осигурању започет је од стране Комитета за међународне рачуноводствене стандарде (енгл. *International Accounting Standards Committee*) у току 1997. године. Одбор за међународне рачуноводствене стандарде (енгл. *International Accounting Standards Board*, у даљем тексту Одбор) је основан 2001. године и укључио је овај пројекат у свој почетни план рада. Одбор је поделио пројекат у две фазе. Прва фаза је завршена 2004. године издавањем Међународног стандарда финансијског извештавања 4 (МСФИ 4)- Уговори о осигурању, који је обезбедио одређена ограничена побољшања у односу на дотадашњу рачуноводствену праксу везану за уговоре о осигурању. Наведени стандард омогућио је субјектима да користе широк распон рачуноводствених пракси, одражавајући националне рачуноводствене захтеве и варијације у тим захтевима. Као резултат тога, постојала је велика разноликост у финансијском извештавању и ови извјештаји нису пружали све неопходне информације о уговорима осигурања њиховим корисницима.

У документу „*IFRS 17 Insurance Contracts*“ објављеном од стране Фондације МСФИ (*IFRS Foundation*) у мају 2017. је наглашено да многим случајевима карактеристике рачуноводствених модела које користе осигуравајуће компаније нису у складу са МСФИ које примењују други привредни субјекти у истој јурисдикцији, што ограничава упоредивост између сектора. Будући да МСФИ 4 нема посебне захтеве за већину аспеката признавања и мерења уговора о осигурању, компаније које користе МСФИ обично развијају и примењују рачуноводствене политике за уговоре о осигурању на темељу захтева општеприхваћених националних рачуноводствених принципа (*Generally Accepted Accounting Principles-GAAP*). Поред претходно наведених недостатака МСФИ 4 омогућава осигуравајућим компанијама различито обрачунавање износа обавеза за уговоре о осигурању које издају, чак и ако су ти уговори слични. При изради финансијских извјештаја многих осигуравача не врши се редовно ажурирање вредности које имају утицај на обавезе осигурања, како би одражавале ефекат промена у економском окружењу. Наведена пракса присутна је и у осигуравајућим компанијама које послују на територију Босне и Херцеговине (више о специфичностима тржишта осигурања Босне и Херцеговине биће речи у последњем делу рада). Да би се решила ова питања, Одбор

је предузео активности на другој фази пројекта, а резултат тога је МСФИ 17, који би требао да почне да се примењује од 1. јануара 2021. године.

МСФИ 17 захтева од осигуравајућих компанија да мере уговоре о осигурању на начин који одражава чињеницу да испуњавају одредбе уговора о осигурању пружањем услуга осигураницима, а не преносом уговора на трећу страну и стога, како је наведено у публикацији „Basis for Conclusions accompanies IFRS 17 Insurance Contracts,, (Фондација МСФИ, 2017), у овом случају није прихваћен приступ фер вредности (енгл. *fair value model*). Више о моделима мерења обавеза осигурања, које дефинише МСФИ 17, биће речи у наредном делу рада.

3. ПРИСТУПИ МЕРЕЊА ОБАВЕЗА ОСИГУРАЊА У ОКВИРУ МСФИ 17

Према МСФИ 17 постоје три приступа мерења различитих врста уговора о осигурању (PricewaterhouseCoopers LLP, 2017, стр. 12-14): приступ алокације премије (енгл. *premium allocation approach -PAA*), приступ заснован на варијабилним накнадама (енгл. *variable fee approach -VFA*) и општи модел (енгл. *general model or building block approach*).

Приступ алокације премија је поједностављени метод за мерење обавеза у току преосталог периода покрића, а примењује се за уговоре осигурања који имају период покрића до годину дана, када се може очекивати да резултати примене овог модела неће значајније одступати од оних који би се добили применом општег модела. У приступу алокације премија при почетном признавању обавезе осигурања су једнаке примљеној премији, и уколико се не очекује за групу уговора о осигурању да ће бити непрофитабилна, није неопходно идентификовати компоненте које иначе подразумева МСФИ 17 за мерења обавеза осигурања, а које подразумевају ажуриране процене будућих новчаних токова, уважавање временске вредности новца и укључивање додатка за ризик. Према овом приступу обавезе за настале штете се одређују кориштењем општег модела.

Пример:

Претпоставимо да је 1.7. године X_1 издата полиса осигурања имовине која прокрива период 1.7 X_1 -30.6. X_2 и да је премија у износу 300 КМ плаћена унапред. Претпостављено је да полиса испуњава захтев да буде примењен приступ приступ алокације премије које прописује МСФИ 17 те да у току трајања уговора осигурања није наступио штетни догађај. У овом примеру биће упоређен утицај ових промена на биланс стања и успеха према тренутној рачуноводственој пракси и у складу са приступом алокације премија.

Табела 1. Тренута рачуноводствена пракса- позиције у билансу стања и билансу успеха:

Датум извештавања	1.7. X_1	30.9. X_1	31.12. X_1	31.3. X_2	30.6. X_2
Потраживања за премију	0	0	0	0	0
Преносна премија	-300	-225	-150	-75	0
Разграничени трошкови прибаве	30	22,5	15	7,5	0
Укупне обавезе	-270	-202,5	-135	-67,5	0
Приходи од смањења преносне премије		75	75	75	75

Извор: прилагођено на бази примјера (IFRS Foundation, May 2017)

Табела 2. Приступ алокације премија:

Датум извештавања	1.7. X_1	30.9. X_1	31.12. X_1	31.3. X_2	30.6. X_2
Почетно стање	0	-270	-202,5	-135	-67,5
55(a) (i) Премија примљена приликом почетног признавања	-300				
55(a)(ii) Новчани токови прибаве осигурања	30				
55(b)(i) Премија примљена у периоду		0	0	0	0
55(b)(iii) Амортизација новчаних токова прибаве осигурања		-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
55(b)(v) Приходи од осигурања (параграф В126 МСФИ 17)		75	75	75	75
Закључни салдо имовине уговора о осигурању / (обавеза)	-270	-202,5	-135	-67,5	0

Извор: прилагођено на бази примјера (IFRS Foundation, May 2017)

Наведени пример је сачињен на бази описаног књижења у публикацији „Premium Allocation Approach example with comparison to existing accounting practice“ (IFRS Foundation, May 2017). Мерење обавезе осигурања при почетном признавању када се користи метод алокације премије дефинисан је параграфом 55 (a) МСФИ 17, док је мерење обавезе осигурања у наредним извештајним периодима дефинисан параграфом 55(б). Пример приказује осигуравајућу компанију која у оквиру постојећег система разграничава трошкове прибаве осигурања. Међутим треба имати у виду да поједине осигуравајуће компаније не врше разграничење трошкова прибаве и да би се код таквих компанија признавање прихода од осигурања у појединим извештајним периодима разликовало у односу на претходни пример.

Приступ варијабилних накнада примењује се на уговоре који су директно повезани са базном активом (енгл. *underlying assets*), као што су *unit link* производи. Будући да уговори о осигурању са карактеристикама директног учешћа нису заживели на тржишту БиХ, карактеристике овог модела (код којег је одређивање техничких резерви слично општем моделу) неће детаљније бити обрађиване у овом раду.

Општи модел представља подразумевани приступ, који би требао да се примени за процену техничких резерви свих уговора о осигурању, осим ако се не ради о уговорима о осигурању са карактеристикама директног учешћа (*direct participation features*) као што су *unit-linked* уговори или уговорима на који се примењује метод заснован на алокацији премије. Техничке резерве према општем моделу се могу једноставно обрачунати у четири корака, која су детаљније објашњена у публикацији „*IFRS 17 Insurance Contracts*”, објављеној од стране Фондације МСФИ у мају 2017. године:

- текућа процена будућих новчаних токова који су пондерисани вероватноћом реализације и за које се очекују да ће настати у току трајања уговора осигурања;
- прилагођавање које одражава временску вредност новца и друге финансијске ризике, као што су ризик ликвидности и валутни ризици;
- уговорена маргина услуга која представља незарађену добит из уговора осигурања; и
- експлицитно прилагођавање за нефинансијске ризике.

Садашња вредност очекиваних новчаних токова који проистичу из уговора осигурања (*fulfilment cash flows скраћено FCF*) представља процењене износе које осигуравач очекује да ће прикупити од премија и исплатити на име накнада осигурања и трошкова, који су прилагођени како би одражавали временску вредност новца и неизвесност на бази одређеног додатка за ризик (*risk adjustment*). Очекивани новчани који проистичу из уговора о осигурању на сваки наредни датум извештавања се одређују користећи ажуриране процене износа, времена доспећа и неизвесности новчаних токова и дисконтних стопа.

Приликом примене МСФИ 17, промене у проценама везаним за очекиване премије и накнаде у току будућег периода покрића уговора осигурања се одражавају у очекиваном профиту тј. уговореној маргини услуга за групу уговора о осигурању, која ће се у зависности од ефекта тих промена повећати или смањити. Ефекат таквих промена у проценама новчаних токова ће се признати у билансу успеха током преосталог периода покрића, јер се уговорена маргина услуга оприходује паралелно са степеном извршења услуге. Ако износи које осигуравач очекује да ће исплатити за потраживања, накнаде и трошкове премашују износе које осигуравач очекује да ће наплатити на име премија, било на почетку уговора или касније, уговори проузрокују губитак, сврставају се у групу непрофитабилних уговора (енгл. *onerous contracts*) и разлика треба да се одмах призна у билансу успеха. Правовремено признавање губитака из уговора о осигурању и признавање добити као осигуравајућег покрића пружиће важне информације о одрживости и будућој профитабилности компанија које издају уговоре о осигурању.

Приликом мерења обавеза на уговорену маргину услуга се додаје камата за протекло време, користећи стопе које се користе за дисконтовање при почетном признавању уговора. Дисконтне стопе које се користе за мерење садашње вредности будућих токова готовине требају да одражавају временску вредност новца и карактеристике новчаних токова који произилазе из обавезе из уговора о осигурању, а не стопе на основу карактеристика имовине која служи за покриће тих обавеза.

Наредна табела илуструје структуру садашњег приступа мерења обавеза осигурања према МСФИ 4 и општем моделу и моделу заснован на алокацији премије, који су препоручени у оквиру МСФИ 17.

Табела 3. Структура обавеза за преостало покриће и обавеза за настале штете у оквиру МСФИ 4 и МСФИ 17 концепта

	Обавезе за преостало покриће	Обавезе на настале штете
Опште прихваћени рачуноводствени принципи/МСФИ 4	Преносна премија/ Резерве за неистекле ризике умањене за разграничене трошкове прибаве	Недисконтоване резерве за штете
Општи модел	Уговорена маргина услуга Додатак за ризик Дисконтовање Текућа процена будућих новчаних токова	Додатак за ризик Дисконтовање Текућа процена будућих новчаних токова
Модел алокације премије	Слично преносној премији умањеној за амортизоване трошкове прибаве	Додатак за ризик Дисконтовање Текућа процена будућих новчаних токова

Извор: прилагођено из Boreman A. & Thornton A., 2017.

Наредни дио рада ће се бавити претпоставкама које осигуравајуће компаније треба да испуни како би примениле нови концепт процене обавеза осигурања у складу са МСФИ 17.

4. ПРЕТПОСТАВКЕ КОЈЕ ОСИГУРАВАЈУЋЕ КОМПАНИЈЕ ТРЕБАЈУ ИСПУНИТИ ДА БИ ПРИМЕНИЛЕ МСФИ 17

Како би се примениле претходно описане методе за процену обавеза осигурања које захтева МСФИ 17 у оквиру рачуноводствених система неопходно је да се евидентирају резултати везани за текуће процене будућих новчаних токова, пондерисаних вероватноћом реализације; дисконтне стопе које одражавају карактеристике тих новчаних токова, као и додаци за ризик који одражавају неизвјесност у времену и износу новчаних токова за сваку групу уговора. Имајући у виду наведене факторе који се користе за процесу техничких резерви, а који су засновани на актуарским проценама може се очекивати да ће поред трошкова који су неопходни за имплементацију овог концепта доћи до пораста трошкова спровођења осигурања. У публикацији „Effects Analysis -IFRS 17 Insurance Contracts“ објављеној од стране Фондације МСФИ у мају 2017. године је наглашено да ће време неопходно за имплементацију и трошкови који се у вези са тим могу очекивати значајно зависити од тога колико се тренутна рачуноводствена пракса и информациони системи разликују од захтева које дефинише МСФИ 17, као и од сложености и зрелости компаније.

Након имплементације Солвентности II у 2016. години, МСФИ 17 је следећи велики изазов за европске осигуравааче. Пројекат Солвентност II захтева од осигураваача да обезбеди различите информације потребне за рачунање маргине солвентности и да ажурира ове информације у променљивом ризичном окружењу (Митрашевић, 2014, стр. 253-270). Стога се може очекивати да ће трошкови имплементације МСФИ 17 за осигуравајуће компаније које су у режиму Солвентност II зависити од конзистентности ова два приступа.

Заједничко за приступ Солвентност II и МСФИ 17 је да се модели мерења обавеза осигурања заснивају на процени вероватноће пондерисаних будућих новчаних токова, временске вредности новца и додатка за ризик. Као што смо објаснили у оквиру другог дела рада МСФИ 17 прописује обавезу формирања уговорене маргине услуга, док еквивалентни концепт не постоји у оквиру приступа Солвентности II или у многим текућим рачуноводственим принципима. За краткорочне уговоре о осигурању, који чине већину неживотних уговора, поједностављени приступ обрачуна преносних премија (познат као приступ алокације премија који је објашњен у другом делу рада) је у складу са МСФИ 17, док у оквиру Солвентности II нема еквивалентног концепта. МСФИ 17 захтева од субјеката да дисконтују обавезе из осигурања користећи приступ одозго према доле и одоздо према горе (енгл. *'top down'* or *'bottom up'*), а који рефлектује карактеристике обавеза осигурања. Међутим, Солвентност II недвосмислено захтева криве безризичних каматних стопа које су одређене према методологији прописаној од стране Европског тела за осигурање и професионална пензијска осигурања (енгл. *European Insurance and Occupational Pensions Authority*). (ЕИОРА-BoS-15/035, 2018). Такође, разлика између МСФИ 17 и Солвентности II је да МСФИ 17 даје мање детаљне информације за израчунавање обавеза осигурања. На пример МСФИ 17 захтева одређивање додатка за ризик за који није дефинисана метода калкулације, док према Солвентности II, субјекти који израчунавају ризико маргину користе приступ цене капитала (енгл. *cost-of-capital approach*) (више у Митрашевић, 2010).

Може се закључити да иако осигураваачи могу да искористе део процеса који је успостављен за тржишно конзистентан биланс стања у оквиру Солвентности II, и даље ће бити потребни значајни финансијски, актуарски и информациони ресурси за имплементацију МСФИ 17. Поред информационих и оперативних аспеката, други изазови укључују успостављање новог концепта одређивања уговорене маргине услуге, израда одговарајуће дисконтне стопе и одређивање одговарајућег додатка за ризик. (PwC, 2017)

Процес преласка на режим Солвентност II потенцијално тек чека домаће осигуравајуће компаније. Агенција за надзор осигурања Републике Српске објавила Стратешки оквир припреме за прелазак на Солвентности II, који полази од законом прописаних надлежности Агенције, не прејудуцирајући рокове промене и усаглашавања регулаторног оквира за осигурање у Републици Српској са захтевима Солвентности II и остављајући могућност да се у складу са Солвентност II преиспита могућност да мале осигуравајуће компаније буду искључене из овог концепта. С обзиром да на тржишту осигурања Босне и Херцеговине нису заживели слични прописи у погледу мерења ризика осигурања може се очекивати да ће имплементација МСФИ 17 на нашем тржишту захтевати значајније време и трошкове. Такође се може очекивати неке мултинационалне компаније сносити трошкове усклађивања рачуноводствених система и пружити смернице запосленим у рачуноводствену у оквиру компанија које послују на територији Босне и Херцеговине. Квантификовање трошкова који су укључени у имплементацију нових рачуноводствених захтева биће тешко јер зависе од специфичних околности и побољшања која су учињена у време имплементације, а која су резултат захтева од стране надзорних тела и других промена.

Сматрамо да ће за већину осигуравајућих компанија које послују на територији Босне и Херцеговине, а поготову за оне која се налазе у домаћем власништву те нису искусила промене које су забележиле мултинационалне компаније и која према нашим сазнањима не улажу довољно ресурса у едукацију кадрова, МСФИ 17 представљати фундаменталну промену у рачуноводственој пракси и другим повезаним процесима.

5. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПРИМЕНЕ МСФИ 17

У досадашњој пракси пре него што изда нове или измени постојеће стандарде, Одбор за међународне рачуноводствене стандарде је разматрао очекиване трошкове и користи за правна лица која су дужна да припремају, као и за кориснике финансијских извештаја. Како би донио закључке о могућим ефектима примене МСФИ 17, Одбор је обавио јавне консултације о својим предлозима везаним за нови стандард који се односи на уговоре о осигурању и одржао на стотине састанака, округлих столова и других активности на терену. Консултације су обухватиле опсежне расправе са онима који припремају и корисницима финансијских извештаја, актуарима, регулаторима, институцијама које су укључене у развој стандарда и рачуноводственим фирмама широм света.

Имајући у виду да за квантификовање трошкова а посебно користи од увођења новог стандарда не постоје поуздане технике и да ће стварни ефекти бити познати тек након имплементације нових захтева дефинисаних стандардом могу проценити само очекивани ефекти, анализа ефеката објављених у публикацији „*Effects analysis, IFRS 17 insurance contracts*“ (IFRS Foundation, 2017) је углавном квалитативна. Наведени документ пружа информације о броју и величини осигураваача на примеру којих је спроведена анализа очекиваних ефеката, географским регионима на којима обављају своје пословање и примарним пословима.

Базирајући се наведеној методологији и добијеним резултатима у наредном делу раду ће бити истакнут потенцијални квалитативни утицаји МСФИ 17 на осигуравајуће компаније које послују на тржишту Босне и Херцеговине.

Специфичност тржишта осигурања Босне и Херцеговине огледа се у томе да је оно као и држава подељено на два ентитета у којима су основана посебна надзорна тела. На простору Републике Српске надзор над осигурањем врши Агенција за осигурање Републике Српске која је основана је Законом о друштвима за осигурање 2006. године, као самостална и непрофитна институција Републике Српске, која за свој рад одговара Народној Скупштини Републике Српске, а на простору Федерације Босне и Херцеговине од 2005. године под садашњим називом делује Агенција за надзор осигурања Федерације Босне и Херцеговине која је основана у складу са Законом о друштвима за осигурање у приватном осигурању као самостална и независна непрофитна институција (правна особа) која има регулаторну и надзорну функцију у области приватног осигурања. Друштва за осигурање се приликом оснивања региструју у једном од ентитета, а уколико желе да прошире своје пословање на други ентитет морају да траже дозволу надлежних надзорних органа за пословање у другом ентитету. Њихово пословање у другом ентитету регулиши правилници о међуентитетском пословању усвојени од стране надзорних тела на нивоу ентитета (http://www.azors.rs.ba/azors/podakti_pravilnici.html и <http://www.nados.ba/hr/pravilnici/>). Како би се обезбедила несметана и делотворна сарадња између агенција за надзор осигурања у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској, те осигурало да се ентитетски закони примењују и тумаче на правичној основи 2004. године на основу Закона о Агенцији за осигурање Босне и Херцеговине основана је Агенција за осигурање у Босни и Херцеговини.

Према подацима приказаним у публикацији „Статистика тржишта осигурања у Босни и Херцеговини у 2017. години“ објављеној од стране Агенција за осигурање у Босни и Херцеговини, у 2017. години пословало је једно друштво за реосигурање и 13 друштава за осигурање која су регистрована у Федерацији Босне и Херцеговине, од којих је 12 основало своје подружнице у Републици Српској. Иако се ради о мањем тржишту у Републици Српској је регистровано 14 друштава, а 7 друштава је основало своје подружнице у Федерацији Босне и Херцеговине. Послове неживотног осигурања на територији Босне и Херцеговине је обављало 17 друштава, док је 10 друштава регистровано као композитно друштво. Укупна премија животног осигурања износила је 139.249.444 КМ или 20,38% укупно остварене премије друштава за осигурање која послују на територији Босне и Херцеговине у 2017. години.

Ефекти МСФИ 17 на композитна друштва за осигурање ће у великој мери зависити од комбинације уговора о осигурању које издају. Такође, будући да МСФИ 17 захтева од реосигураваача да третирају уговоре о реосигурању које издају на исти начин као уговоре о осигурању које издају осигураваачи, ефекти МСФИ 17 на ова друштва ће зависити од тога да ли се ради о краткорочним или дугорочним уговорима о реосигурању које издају. Као што смо приказали у другом делу рада постоји више разлика између рачуноводствених модела који се тренутно примењују за дугорочне уговоре о осигурању него између оних који се примењују за уговоре о краткорочном осигурању из тог разлога се очекује се да ће промене услед увођења МСФИ 17 бити најизраженије за дугорочне уговоре о осигурању, будући да обично друштва која су се бавила овом врстом

осигурања у досадашњој пракси нису мерила своје уговоре о осигурању користећи потпуно ажуриране информације како прописује нови стандард.

Узимајући у обзир да се 17 друштава за осигурање у Босни и Херцеговини бави искључиво пословима неживотног осигурања, а у 5 од укупно 10 композитних друштава удио животног осигурања у оствареној премији осигурања у 2017. години је испод 30%, у даљој анализи потенцијалних ефеката задржаћемо се за друштвима за неживотна осигурања. Друштва за неживотна осигурања обично издају уговоре о осигурању који обезбеђују покриће осигурања у релативно кратком временском периоду (до године дана). У анализи ефеката које је спровео Одбор за међународне рачуноводствене стандарде очекује да ће већина тих друштава применити поједностављени приступ за већину својих уговора и стога се могу очекивати мале промене за многе краткорочне уговоре о осигурању. Одбор очекује да ће највећи ефекат имплементације МСФИ 17 за уговоре о краткорочном осигурању доћи од потребе да се за вредновање неизмирених обавеза за настале штете примени дисконтовање и експлицитни додатак за ризик.

Тржиште осигурања Босне и Херцеговине карактерише неуједначени прописи везани за пословање друштава за осигурање, а ми ћемо истаћи неке од њих за које сматрамо да могу додатно допринети да МСФИ 17 има различит ефекат на поједина друштва за осигурање у оба ентитета:

- Прописи и погледу адекватности капитала.

Тренутно постоји неуједначеност законске и подзаконске регулативе у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској у погледу висине минималног гарантног фонда. Будући да МСФИ 17 доноси нови приступ вредновања обавеза осигурања у зависности од досадашње праксе друштава за осигурање у Босни и Херцеговини доћиће до већих или мањих промена у висини обавеза, а самим тим и у погледу расположивог капитала, што би уколико не би дошло до измене прописа могло проузроковати да поједина друштва не испуњавају захтеве за адекватношћу капитала у једном од ентитета, а да би у другом ентитету ти захтеви били испуњени.

- Контни оквир, као и садржина и форма образаца финансијских извештаја које је прописала Агенција за осигурање Републике Српске се разликује од прописаних од стране Агенција за надзор осигурања Федерације Босне и Херцеговине.

Са аспекта процене потенцијалних ефеката утицаја нових стандарда на неживотна осигурања та неуједначеност је између осталог уочљива код резерви за неистекле ризике које се формирају код непрофитабилних врста неживотног осигурања. Наиме у оквиру прописане садржине биланса стања од стране Агенција за надзор осигурања Федерације Босне и Херцеговине предвиђене су и резерве за неистекле ризике, што није случај у прописаној садржини биланса стања прописаној од стране Агенција за осигурање Републике Српске. Иако ту категорију не познаје МСФИ 17, него захтева да се код за профитабилне краткорочне врсте се може применити приступ алокације премије који је сличан концепту преносне премије и који као што смо видели на хипотетичком примеру у другом делу рада у случају друштава која врше разграничење трошкова прибаве не би требао да проузрокује већа одступања од досадашње обавезе за преносне премије, а за непрофитабилне врсте осигурања примени општи модел, податак о постојању резерви за неистекле ризике би могао да укаже на досадашњу праксу друштава да издају непрофитабилне производе и потенцијални ризик повећања обавеза пре настанка штете за та друштва.

Због напред наведених чињеница може се очекивати да ће, у неким случајевима, на исте уговоре о осигурању, МСФИ 17 утицати на различите начине у зависности од различитих рачуноводствених третмана у појединим осигуравајућим компанијама у оба ентитета. Будући да МСФИ 4 дозвољава употребу широког спектра пракси у рачуноводству уговора о осигурању, ове разлике узрокују потешкоће у агрегирању и упоређивању података за компаније које послују у различитим ентитетима и са различитим производима. У складу са закључцима које је донио Одбор у току спроведене анализе ефеката увођења МСФИ 17, на бази претходно истакнутих карактеристика рачуноводства осигурања у Босни и Херцеговини и ми можемо закључити да досадашњу статистику о осигуравајућим компанијама и производима треба узети у обзир уважавајући наведена ограничења.

6. ЗАКЉУЧАК

На основу чињеница које су презентоване у нашем раду општи закључак је да ће ефекти примене МСФИ 17 у великој мери зависити од врсте и природе уговора које осигуравајуће компаније издају као и од тога колико ће се нови захтеви разликовати од рачуноводствених политика које компанија тренутно примењује на своје уговоре о осигурању. Очекује да ће највећи ефекат имплементације МСФИ 17 имати на дугорочне уговоре о осигурању будући да нови стандард прописује да се при сваком мерењу користе потпуно ажуриране информације, док се за уговоре краткорочног осигурања највећи ефекат очекује код вредновања неизмирених обавеза за настале штете услед потребе да се примени дисконтовање и експлицитни додатак за ризик.

У раду су приказана истраживања у којима су упоређене одређене карактеристике везане за процену обавеза у складу са концептом Солвентности II и МСФИ 17, на бази чега је илустровано да осигуравачи могу да искористе део процеса који је успостављен за формирање тржишно конзистентног биланс стања у оквиру Солвентности II, што им засигурно олакшава припреме за увођења МСФИ 17. Будући да на тржишту осигурања Босне и Херцеговине нису заживели савремени концепти у погледу процене адекватности капитала може се очекивати да ће имплементација МСФИ 17 захтевати значајније време и трошкове. Сматрамо да ће за већину осигуравајућих компанија које послују на територији Босне и Херцеговине, МСФИ 17 представљати фундаменталну промену у рачуноводственој пракси и другим повезаним процесима. Стога ће ове компаније морати да обезбеде обуке за своје руководиоце запослене, а првенствено интерне актуаре како би им омогућили да разумеју нове концепте укључене у МСФИ 17.

Узимајући у обзир претходне закључке јасно је да су у циљу процене ефеката које би примена МСФИ 17 имала на осигуравајуће компаније у Босни и Херцеговини неопходна даља истраживања у која је потребно да буду укључени стручњаци из области рачуноводства и актуарства, национална удружења рачуновођа, надзорна тела и представници осигуравајућих компанија

РЕФЕРЕНЦЕ

- Boreman A., & Thornton A. (2017). *What will IFRS 17 mean in practice?* Institute and Faculty of Actuaries, 2017. (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.actuaries.org.uk>).
- EIOPA (2018). Technical documentation of the methodology to derive EIOPA's risk-free interest rate term structures. IFRS Foundation. (2017). *Basis for Conclusions accompanies IFRS 17 Insurance Contracts*. ISBN: 978-1-911040-56-9.
- IFRS Foundation. (2017). *IFRS 17 Insurance Contracts*. (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.ifrs.org/-/media/project/insurance-contracts/ifrs-standard/ifrs-17-project-summary.pdf>).
- IFRS Foundation. (2017). *Effects Analysis -IFRS 17 Insurance Contracts*. (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.ifrs.org/-/media/project/insurance-contracts/ifrs-standard/ifrs-17-effects-analysis.pdf>).
- IFRS Foundation. (2017). *Premium allocation approach*, (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.ifrs.org/-/media/feature/supporting-implementation/ifrs-17/premium-allocation-approach-example.pdf>).
- Митрашевић М. (2014), «Measurement and risk control of capital adequacy» у монографији "Risk measurement and control in insurance", у издању EF Београд., ISBN: 978-86-403-1362-9.
- Митрашевић М. (2010). Актуарска и финансијска анализа адекватности капитала компанија за неживотна осигурања (докторска дисертација). Економски факултет Београд.
- PricewaterhouseCoopers LLP (2017). In depth A look at current financial reporting issues. (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.pwc.com/sg/en/insurance/assets/ifrs17-current-financial-reporting.pdf>).
- PricewaterhouseCoopers. (2017). Using Solvency II to implement IFRS 17. (Преузето 30.12.2018. са сајта <https://www.pwc.pt/pt/industrias/seguros/pwc-using-solvencyII-IFRS17.pdf>).
- Статистика тржишта осигурања у Босни и Херцеговини (2017 Годишњи извјештај), Агенција за осигурање у Босни и Херцеговини, (Преузето 1. 2.2019. са сајта <http://www.azobih.gov.ba>).
- http://www.azors.rs.ba/azors/podakti_pravilnici.html, <http://www.nados.ba/hr/pravilnici/> (Преузето 1.2.2019.).